Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 8 lipca 2021 r.[1]

Sprawa C-422/20

RK
przeciwko
CR

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Oberlandesgericht Köln (wyższy sąd krajowy w Kolonii, Niemcy)]

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Uznawanie – Dziedziczenie i europejskie poświadczenie spadkowe – Jurysdykcja w przypadku wyboru prawa – Stwierdzenie braku własnej jurysdykcji przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę

I. Wprowadzenie

1. Artykuł 4 rozporządzenia (UE) nr 650/2012[2], zatytułowany „Jurysdykcja ogólna”, przewiduje, że „sądy państwa członkowskiego, w którym zmarły miał swoje miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci, mają jurysdykcję do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku”. Łącznik ustanowiony w tym przepisie dla ustalenia jurysdykcji odpowiada łącznikowi ustanowionemu w art. 21 ust. 1 tego rozporządzenia, zatytułowanym „Zasada ogólna”, dla celów określenia prawa właściwego dla ogółu spraw dotyczących spadku.

2. Spójność tych łączników pozwala na zapewnienie w sposób ogólny poszanowania zasady zbieżności prawa właściwego i jurysdykcji sądu[3], do której odniesiono się w motywie 27 rozporządzenia nr 650/2012. W motywie tym wskazano, że przepisy tego rozporządzenia są skonstruowane tak, aby zapewnić w większości przypadków stosowanie przez organ zajmujący się sprawami spadkowymi własnego prawa krajowego.

3. Artykuł 22 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012 pozwala na wybór prawa państwa, którego obywatelstwo dana osoba posiada w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci, jako prawa, któremu podlega ogół spraw dotyczących spadku po niej. Taki wybór może jednak podważyć tę zasadę zbieżności prawa właściwego i jurysdykcji sądu. Rozporządzenie to

[1] Język oryginału: francuski.

[2] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012, L 201, s. 107).

[3] Zobacz moja opinia w sprawie Oberle, C-20/17, EU:C:2018:89, pkt 104.

przewiduje jednak mechanizmy mające na celu zapewnienie przestrzegania wspomnianej zasady również w kontekście wyboru prawa właściwego. W szczególności z art. 6 lit. a) w związku z art. 7 lit. a) wspomnianego rozporządzenia wynika, że sądy państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane przez zmarłego, mają jurysdykcję do orzekania, jeżeli sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, stwierdził brak swojej jurysdykcji na wniosek jednej ze stron postępowania.

4. Przepisy te są centralnym punktem drugiego pytania prejudycjalnego przedstawionego Trybunałowi w niniejszej sprawie, w którym sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy – a jeśli tak, to w jakim zakresie – stwierdzenie braku własnej jurysdykcji przez sąd państwa członkowskiego, do którego wcześniej wniesiono sprawę spadkową, jest wiążące dla sądu innego państwa członkowskiego, do którego sprawę wniesiono później.

5. Zgodnie z wnioskiem Trybunału niniejsza opinia będzie ograniczona do analizy tego pytania.

II. Ramy prawne

6. Artykuł 6 rozporządzenia nr 650/2012, zatytułowany „Stwierdzenie braku jurysdykcji w przypadku wyboru prawa”, przewiduje w lit. a):

„W przypadku gdy wybrane przez zmarłego prawo regulujące dziedziczenie po nim zgodnie z art. 22 jest prawem państwa członkowskiego, sąd, do którego wniesiono sprawę na podstawie art. 4 lub 10:

a) może, na wniosek jednej ze stron postępowania, stwierdzić brak swojej jurysdykcji, jeżeli uzna, że sądy państwa członkowskiego, którego prawo wybrano, mają lepsze możliwości [są lepiej sytuowane do] orzekania w danej sprawie spadkowej, biorąc pod uwagę okoliczności praktyczne tej sprawy spadkowej, takie jak miejsce zwykłego pobytu stron oraz położenie składników majątku […]”.

7. Artykuł 7 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja w przypadku wyboru prawa”, stanowi w lit. a):

„Sądy państwa członkowskiego, którego prawo wybrał zmarły zgodnie z art. 22, mają jurysdykcję do orzekania w sprawie spadkowej, jeżeli:

a) sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, stwierdził brak swojej jurysdykcji w tej samej sprawie zgodnie z art. 6”.

8. Artykuł 22 wspomnianego rozporządzenia, zatytułowany „Wybór prawa”, przewiduje w ust. 1, że „[k]ażdy może dokonać wyboru prawa państwa, którego obywatelstwo posiada w chwili dokonywania wyboru lub w chwili śmierci, jako prawa, któremu podlega ogół spraw dotyczących jego spadku”.

9. Artykuł 83 ust. 4 tego rozporządzenia stanowi, że „[j]eżeli rozrządzenie na wypadek śmierci zostało dokonane przed dniem 17 sierpnia 2015 r. zgodnie z prawem, które zmarły mógł wybrać zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, prawo to uważa się za wybrane jako prawo właściwe dla dziedziczenia”.

III. Okoliczności faktyczne, postępowanie i pytania prejudycjalne

10. Po śmierci męża, która nastąpiła w dniu 9 marca 2017 r., CR wniosła do Amtsgericht Düren (sądu rejonowego w Düren, Niemcy) o wydanie krajowego poświadczenia spadkowego oraz europejskiego poświadczenia spadkowego na podstawie testamentu wzajemnego sporządzonego zgodnie z prawem niemieckim w 1990 r., na mocy którego CR i jej mąż wyznaczyli siebie nawzajem jako jedynych spadkobierców. Ostatnie miejsce zwykłego pobytu zmarłego znajdowało się w Hiszpanii.

11. RK, brat zmarłego, sprzeciwił się wnioskowi CR.

12. Orzeczeniem z dnia 20 grudnia 2017 r. Amtsgericht Düren (sąd rejonowy w Düren) uwzględnił wniosek CR.

13. Sąd odsyłający, Oberlandesgericht Köln (wyższy sąd krajowy w Kolonii, Niemcy), rozpoznający środek odwoławczy wniesiony przez RK, uchylił to orzeczenie, uznając, że zastosowanie łącznika „miejsca zwykłego pobytu" zmarłego w chwili śmierci w rozumieniu art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 prowadzi do przyznania jurysdykcji wyłącznie sądom hiszpańskim.

14. W dniu 29 kwietnia 2019 r. CR uzyskała postanowienie Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 3 d'Estepona (sądu pierwszej instancji i ds. dochodzeń nr 3 w Esteponie, Hiszpania), z którego wynika, że sąd ten, na żądanie wnioskodawczyni, postanowił „odstąpi[ć] od wydawania orzeczenia […] z tego względu, że sądy państwa niemieckiego są lepiej sytuowane do orzekania co do tego spadku oraz ze względu na okoliczności praktyczne, takie jak miejsce zwykłego pobytu [CR] oraz położenie istotnej części spadku [w Niemczech]".

15. CR złożyła w piśmie sporządzonym przez notariusza w dniu 29 sierpnia 2019 r. do Amtsgericht Düren (sądu rejonowego w Düren) kolejny wniosek o wydanie poświadczeń spadkowych, przedstawiając to postanowienie. Postanowieniem z dnia 19 lutego 2020 r. sąd ten ponownie uwzględnił wniosek CR, uznając, że posiada jurysdykcję międzynarodową, ponieważ sąd hiszpański, do którego CR złożyła wniosek, stwierdził brak swojej jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012.

16. W odwołaniu od postanowienia z dnia 19 lutego 2020 r. RK ponownie sprzeciwił się temu rozstrzygnięciu i sprawa została przekazana sądowi odsyłającemu.

17. W tych okolicznościach Oberlandesgericht Köln (wyższy sąd krajowy w Kolonii) postanowieniem z dnia 28 sierpnia 2020 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 8 września 2020 r., postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy w celu stwierdzenia przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, braku własnej jurysdykcji zgodnie z art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, sąd ten musi wyraźnie stwierdzić, że nie ma jurysdykcji, czy też wystarczy oświadczenie o charakterze dorozumianym, jeżeli z jego wykładni wynika, że sąd ten uznał się za niewłaściwy?

2) Czy sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja ma wynikać ze stwierdzenia braku własnej jurysdykcji przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę w innym państwie członkowskim, jest uprawniony do badania, czy zostały spełnione przesłanki wydania orzeczenia przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę zgodnie z art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012? W jakim stopniu wiążące jest orzeczenie sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę? W szczególności:

   a) Czy sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja ma wynikać ze stwierdzenia braku własnej jurysdykcji przez sąd innego państwa członkowskiego, do którego wcześniej wniesiono sprawę, jest uprawniony do badania, czy spadkodawca dokonał skutecznego wyboru prawa państwa członkowskiego zgodnie z art. 22 rozporządzenia nr 650/2012?

   b) Czy sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja ma wynikać ze stwierdzenia braku własnej jurysdykcji przez sąd innego państwa członkowskiego, do którego wcześniej wniesiono sprawę, jest uprawniony do badania, czy do sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę, został złożony wniosek jednej ze stron postępowania o stwierdzenie braku jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012?

   c) Czy sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja ma wynikać ze stwierdzenia braku własnej jurysdykcji przez sąd innego państwa członkowskiego, do którego wcześniej wniesiono sprawę, jest uprawniony do badania, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, słusznie uznał, że sądy państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane, są lepiej sytuowane do orzekania w danej sprawie spadkowej?

3) Czy art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, które wymagają dokonania wyboru prawa »zgodnie z art. 22«, mają zastosowanie również wtedy, gdy spadkodawca nie dokonał wyraźnego lub dorozumianego wyboru prawa w rozrządzeniu testamentowym dokonanym przed dniem 17 sierpnia 2015 r., wobec czego prawo właściwe dla dziedziczenia może wynikać jedynie z art. 83 ust. 4 rozporządzenia nr 650/2012?”.

18. Uwagi zostały przedstawione przez CR, rządy hiszpański i włoski oraz Komisję Europejską. Rozprawy nie przeprowadzono.

IV. Analiza

A. Uwagi wstępne w przedmiocie pytania drugiego i jego przedmiotu

19. Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy w przypadku gdy sąd państwa członkowskiego do którego wcześniej wniesiono sprawę spadkową, stwierdza brak swojej jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, sąd, do którego sprawę wniesiono później na podstawie art. 7 lit. a) tego rozporządzenia, jest uprawniony do badania, czy przesłanki wymienione w tym pierwszym przepisie były spełnione w chwili wydania orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji.

1. W przedmiocie przesłanek, o których mowa w drugim pytaniu prejudycjalnym

20. W początkowej części pytania drugiego sąd odsyłający odnosi się w sposób ogólny do przesłanek określonych w art. 6 lit. a) i w art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012. Sąd odsyłający ukierunkowuje to pytanie jednak w ten sposób, że dotyczy ono trzech szczególnych przesłanek, które muszą zostać spełnione, aby sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, mógł stwierdzić brak swojej jurysdykcji na rzecz sądów państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca. Dokładniej rzecz ujmując, pytanie drugie, które dzieli się na trzy pytania szczegółowe, dotyczy tego, czy sądy te są uprawnione do badania, po pierwsze, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, prawidłowo uznał, że prawo tego państwa członkowskiego zostało wybrane lub uważa się za wybrane jako regulujące dziedziczenie, po drugie, czy jedna ze stron postępowania złożyła wniosek na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 do sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę, i po trzecie, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, słusznie uznał, że sądy wspomnianego państwa członkowskiego są lepiej sytuowane do orzekania w danej sprawie spadkowej.

21. Chociaż te trzy pytania szczegółowe poprzedzone są wyrażeniem „w szczególności", to jednak inne elementy, które mogą być istotne z punktu widzenia sądu, do którego sprawę wniesiono później na podstawie art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, nie są przedmiotem pytań ze strony sądu odsyłającego [4]. Z uzasadnienia wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika bowiem, że sąd odsyłający ogranicza zakres pytania drugiego do przesłanek, których dotyczą te pytania szczegółowe.

2. W przedmiocie związku pomiędzy pierwszym pytaniem szczegółowym stanowiącym część pytania drugiego a pytaniem trzecim

22. Wydaje się a priori, że istnieje pewien rozdźwięk pomiędzy pierwszym pytaniem szczegółowym stanowiącym część pytania drugiego a pytaniem trzecim.

23. O ile bowiem pierwsze pytanie szczegółowe stanowiące część pytania drugiego odnosi się do wyboru prawa dokonanego zgodnie z art. 22 rozporządzenia nr 650/2012, o tyle z brzmienia pytania trzeciego wynika jednak, że zdaniem sądu odsyłającego prawo niemieckie nie mogło zostać wybrane przez spadkodawcę na podstawie tego przepisu i że stosowanie tego prawa wynika z art. 83 ust. 4 rzeczonego rozporządzenia. Podążając tym tokiem rozumowania sąd odsyłający zmierza poprzez pytanie trzecie do ustalenia, czy art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) wspomnianego rozporządzenia, które zakładają wybór prawa właściwego „zgodnie z art. 22", mają zastosowanie

[4] W szczególności sąd odsyłający nie zwraca się do Trybunału ani o ustalenie tego, czy sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, są uprawnione do badania, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, miał jurysdykcję na podstawie art. 4 lub 10 rozporządzenia nr 650/2012, lub też tego, czy orzeczenie wydane przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, wchodzi w zakres stosowania tego rozporządzenia, ani o ustalenie, czy stwierdzenie braku jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) wspomnianego rozporządzenia wywołuje skutki w odniesieniu do każdego postępowania dotyczącego dziedziczenia po danej osobie, czy też wyłącznie w odniesieniu do postępowań mających ten sam przedmiot co postępowanie, w ramach którego dokonano stwierdzenia braku jurysdykcji rozpatrywanego w postępowaniu głównym. Tymczasem bezsporne jest, że sąd hiszpański miał jurysdykcję na podstawie art. 4 tego rozporządzenia. Ponadto nie ma powodów, żeby uważać, że przedmiot postępowania wszczętego przed sądem hiszpańskim różni się zasadniczo od przedmiotu postępowania toczącego się przed sądem odsyłającym.

również wówczas, gdy stosowanie prawa państwa, którego obywatelstwo miał spadkodawca, wynika z art. 83 ust. 4 tego rozporządzenia, a w konsekwencji gdy „prawo to uważa się za wybrane jako prawo właściwe dla dziedziczenia” [5].

24. Uwaga sformułowana przez CR, zgodnie z którą pierwsze pytanie szczegółowe „pomija” art. 83 ust. 4 rozporządzenia nr 650/2012, może sugerować, że CR nawiązuje do rozdźwięku, o którym mowa w pkt 22 i 23 niniejszej opinii. CR twierdzi również, że w ramach badania swojej jurysdykcji sąd hiszpański dokonał oceny art. 22 tego rozporządzenia. Jednakże nie można wykluczyć, że poprzez to stwierdzenie CR pragnie wykazać, iż sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo spadkodawca posiadał, nie mogą badać czy prawo tego państwa znajduje zastosowanie, niezależnie od tego, czy wynika to z art. 22 (pierwsze pytanie szczegółowe stanowiące część pytania drugiego), czy z art. 83 ust. 4 wspomnianego rozporządzenia (pytanie trzecie).

25. Ponadto rząd hiszpański wskazuje, że sąd tego państwa członkowskiego, który stwierdził brak swojej jurysdykcji na rzecz sądów niemieckich, podniósł, iż przed wejściem w życie rozporządzenia nr 650/2012 zmarły sporządził testament na podstawie swojego prawa krajowego, czyli prawa niemieckiego, co zgodnie z art. 83 ust. 4 tego rozporządzenia automatycznie oznaczało wybór tego prawa jako prawa właściwego dla dziedziczenia.

26. W każdym wypadku uznanie, w ramach analizy pierwszego pytania szczegółowego stanowiącego część pytania drugiego, że sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo posiadał zmarły, do których wniesiono sprawę na podstawie art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, nie mogą badać, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, słusznie uznał, że prawo tego państwa członkowskiego zostało wybrane lub uważa się za wybrane jako prawo regulujące dziedziczenie, prowadziłoby do tego, że rozdźwięk, o którym mowa w pkt 22 i 23 niniejszej opinii, miałby ograniczone znaczenie. Ponadto okoliczność, że wspomniane prawo nie zostało wybrane zgodnie z art. 22 tego rozporządzenia, lecz uważa się je za wybrane na podstawie art. 83 ust. 4 tego rozporządzenia, nie może prowadzić do tego, że sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, będą na mocy orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji zmuszone do stosowania wspomnianego rozporządzenia, choć dziedziczenie nie jest objęte zakresem stosowania ratione temporis tego rozporządzenia [6].

27. W tych okolicznościach, aby udzielić sądowi odsyłającemu użytecznej odpowiedzi, pierwsze pytanie szczegółowe należy rozumieć w ten sposób, że ma ono na celu ustalenie, czy sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja miałaby wynikać ze stwierdzenia braku jurysdykcji przez sąd,

[5] Dla dopełnienia wywodu pragnę zauważyć, że z rozporządzenia nr 650/2012 wynika, iż z jednej strony, z wyjątkiem kilku artykułów mających zastosowanie we wcześniejszym okresie, rozporządzenie to stosuje się od dnia 17 sierpnia 2015 r. (art. 84 akapit drugi), a z drugiej strony stosuje się je do dziedziczenia po osobach zmarłych w dniu lub po dniu 17 sierpnia 2015 r. (art. 83 ust. 1). Rozpatrywane w sposób wyizolowany, rozwiązania przyjęte w tych przepisach w odniesieniu do zakresu stosowania ratione temporis tego rozporządzenia mogą pomijać rozrządzenia na wypadek śmierci dokonane przed dniem 17 sierpnia 2015 r. W celu uniknięcia tej sytuacji prawodawca Unii wprowadził dodatkowe przepisy przejściowe w art. 83 tego rozporządzenia. I tak art. 83 ust. 2 wspomnianego rozporządzenia stanowi: „W sytuacji, w której zmarły przed dniem 17 sierpnia 2015 r. dokonał wyboru prawa właściwego dla dziedziczenia, wybór ten jest ważny, o ile spełnia warunki określone w rozdziale III lub o ile jest on ważny na podstawie przepisów prawa prywatnego międzynarodowego, które obowiązywały w chwili dokonania wyboru w państwie, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu lub w którymkolwiek z państw, którego obywatelstwo posiadał”. Ponadto art. 83 ust. 4 rozporządzenia nr 650/2012 stanowi: „Jeżeli rozrządzenie na wypadek śmierci zostało dokonane przed dniem 17 sierpnia 2015 r. zgodnie z prawem, które zmarły mógł wybrać zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, prawo to uważa się za wybrane jako prawo właściwe dla dziedziczenia”. Jak już wskazał Trybunał, celem tego pierwszego przepisu „jest zachowanie woli spadkodawcy, a aby dokonany przez niego wybór prawa był ważny, musi spełniać wymogi określone w przywołanym przepisie”, podczas gdy drugi przepis „reguluje sytuacje, w których rozrządzenie na wypadek śmierci takiego wyboru nie zawiera”. Zobacz wyrok z dnia 16 lipca 2020 r., E.E. (Jurysdykcja i prawo właściwe dla dziedziczenia), C-80/19, EU:C:2020:569, pkt 92.

[6] W przedmiocie przepisów przejściowych rozporządzenia nr 650/2012 zob. przypis 5.

do którego wcześniej wniesiono sprawę, może badać, czy ten ostatni sąd prawidłowo uznał, że prawo tego państwa członkowskiego zostało wybrane lub uważa się za wybrane jako regulujące dziedziczenie.

28. Prawdą jest oczywiście, że przeformułowane w ten sposób pierwsze pytanie szczegółowe wydaje się przesądzać o odpowiedzi, jakiej należy udzielić na pytanie trzecie. Wynika z niego bowiem, że art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 mogą mieć zastosowanie, gdy prawo państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, uważa się za wybrane na podstawie art. 83 ust. 4 tego rozporządzenia.

29. Jednakże, po pierwsze, jak podniosły wszystkie strony, art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 mają w takiej sytuacji zastosowanie. Po drugie, w sytuacji gdy sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał zmarły, nie mogą badać, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, prawidłowo uznał, że prawo tego państwa członkowskiego zostało wybrane lub uważa się za wybrane jako regulujące dziedziczenie (pierwsze pytanie szczegółowe), kwestia, czy sąd ten może wydać orzeczenie na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, w sytuacji gdy prawo państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, uważa się za wybrane na podstawie art. 83 ust. 4 tego rozporządzenia, winna zostać rozstrzygnięta nie przez sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał zmarły, lecz przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę. Jeżeli tak jest to sądy tego państwa członkowskiego tym bardziej nie mogą odrzucić interpretacji takiej jak podnoszona przez wszystkie strony, powołując się na brak możliwości łącznego stosowania tych przepisów.

30. Pragnę przypomnieć, że zgodnie z wnioskiem Trybunału niniejsza opinia ograniczy się do analizy drugiego pytania prejudycjalnego. Przedstawię najpierw stanowiska stron w odniesieniu do trzech przesłanek do których nawiązuje sąd odsyłający (część B), a następnie przeanalizuję mechanizm przewidziany w art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 w celu udzielenia odpowiedzi na to pytanie (część C).

B. Stanowiska stron

31. CR i rząd włoski utrzymują, że sąd państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane lub uważa się za wybrane przez spadkodawcę, nie może badać, czy przy wydawaniu orzeczenia stwierdzającego brak własnej jurysdykcji przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, spełnione były przesłanki, do których nawiązano w trzech pytaniach szczegółowych stanowiących części pytania drugiego.

32. Rząd hiszpański uważa, że art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 należy interpretować w ten sposób, iż sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja wynika ze stwierdzenia braku jurysdykcji, nie może badać wydanego wcześniej orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji. Jego zdaniem sąd ten jest jednak zobowiązany zbadać swoją własną jurysdykcję, a w konsekwencji sprawdzić, czy zmarły wybrał jego prawo krajowe (pierwsze pytanie szczegółowe) i czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, stwierdził brak swojej jurysdykcji. Rząd hiszpański nie precyzuje praktycznych konsekwencji tej wykładni, opartej głównie na łącznym odczytaniu art. 7 i 15 tego rozporządzenia. Podnosi on, że zgodnie z tym ostatnim przepisem sąd państwa członkowskiego, do którego wniesiono sprawę spadkową, w przypadku której sąd ten nie ma jurysdykcji na mocy wspomnianego rozporządzenia, stwierdza z urzędu brak swojej jurysdykcji.

33. Ponadto rząd hiszpański powołuje się na wyroki Overseas Union Insurance i in.[7] oraz Gasser[8] i przypomina, że w kontekście konwencji brukselskiej[9] Trybunał orzekł, iż jurysdykcja sądu jest ustalana w szczególności bezpośrednio przez postanowienia tej konwencji, które wiążą obydwa sądy i które mogą być interpretowane i stosowane równoprawnie przez każdy z nich.

34. Rząd ten odwołuje się również do definicji pojęcia „orzeczenia" zawartej w art. 3 ust. 1 lit. g) rozporządzenia nr 650/2012[10] i przypomina, że jedynie orzeczenia wchodzące w zakres tej definicji objęte są systemem wzajemnego uznawania ustanowionym przez to rozporządzenie.

35. Komisja utrzymuje natomiast, że orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji wydane na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 powinno być wiążące dla sądu, do którego sprawę wniesiono później, biorąc pod uwagę wniosek jednej ze stron zmierzający do stwierdzenia braku jurysdykcji (drugie pytanie szczegółowe) oraz ze względu na uznanie, iż sądy państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane, są lepiej sytuowane do orzekania w danej sprawie spadkowej (trzecie pytanie szczegółowe). Na poparcie tej interpretacji Komisja powołuje się w szczególności na wyrok Gothaer Allgemeine Versicherung i in.[11], który – jak uważa – można zastosować przez analogię do niniejszej sprawy.

36. Natomiast zdaniem Komisji sąd, do którego sprawę wniesiono później, może badać ważność wyboru prawa właściwego na podstawie art. 22 rozporządzenia nr 650/2012 (trzecie pytanie szczegółowe). Istnieje bowiem pewna sprzeczność pomiędzy ogólną zasadą, zgodnie z którą sąd, do którego sprawę wniesiono później, nie może badać orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji, a okolicznością, że to sąd, do którego sprawę wniesiono później, powinien ustalić prawo właściwe. Sąd, do którego sprawę wniesiono później, powinien zatem mieć możliwość zbadania ważności wyboru prawa państwa sądu orzekającego nie w odniesieniu do jurysdykcji międzynarodowej, lecz w odniesieniu do jego skutku w dziedzinie ustalenia prawa właściwego. W niniejszej sprawie bowiem, co się tyczy tej jurysdykcji, sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, orzekł na podstawie własnej oceny art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, który zakłada w każdym przypadku wybór prawa zgodnie z art. 22 tego rozporządzenia.

C. W przedmiocie mechanizmu przewidzianego w art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012

37. Jak zauważono w literaturze przedmiotu[12], mechanizm przewidziany w art. 6 lit. a) i w art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 jest oparty na doktrynie forum non conveniens, która znajduje wyraz również w innych przepisach międzynarodowego prawa prywatnego Unii, takich jak art. 12 tego rozporządzenia, art. 15 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003[13] oraz art. 33 i 34 rozporządzenia (UE) nr 1215/2012[14].

7 Wyrok z dnia 27 czerwca 1991 r., C-351/89, EU:C:1991:279, pkt 23.

8 Wyrok z dnia 9 grudnia 2003 r., C-116/02, EU:C:2003:657, pkt 48.

9 Konwencja z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), zmieniona kolejnymi konwencjami o przystąpieniu nowych państw członkowskich do tej konwencji (zwana dalej „konwencją brukselską").

10 Zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. g) rozporządzenia nr 650/2012.

11 Wyrok z dnia 15 listopada 2012 r., C-456/11, EU:C:2012:719.

12 Zobacz F. Marongiu Buonaiuti, „Article 6", w: A.L. Calvo Caravaca, A. Davì, H.P. Mansel, *The EU Succession Regulation. A Commentary*, Cambridge University Press, Cambridge, 2016, s. 165.

13 Rozporządzenie Rady z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1).

14 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1).

38. Jednakże szczególne cechy tego mechanizmu odróżniają go od typowych przejawów doktryny forum non conveniens. Elementów umożliwiających udzielenie odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne należy zatem poszukiwać głównie w samym rozporządzeniu nr 650/2012. Elementy te dotyczą, w pierwszej kolejności, charakteru przesłanek, o których mowa w trzech pytaniach szczegółowych, a które musi spełniać orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji wydane na podstawie art. 6 lit. a) tego rozporządzenia, w drugiej kolejności – kwalifikacji tego orzeczenia jako orzeczenia objętego mechanizmem uznawania ustanowionym przez wspomniane rozporządzenie, a także, w trzeciej kolejności, skutku, jaki wywołuje wspomniane orzeczenie w odniesieniu do podziału jurysdykcji między państwami członkowskimi.

1. Charakter przesłanek, o których mowa w trzech pytaniach szczegółowych

39. Artykuł 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 dotyczy fakultatywnego stwierdzenia braku jurysdykcji. Nawet jeżeli spełnione są przesłanki dotyczące wyboru prawa państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca (pierwsze pytanie szczegółowe) i istnienia wniosku jednej ze stron o stwierdzenie braku jurysdykcji (drugie pytanie szczegółowe), sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, nie jest w żaden sposób zobowiązany do stwierdzenia braku swojej jurysdykcji na rzecz sądów tego państwa członkowskiego: *może* to uczynić, *jeżeli uzna*, że sądy te są lepiej sytuowane do orzekania w danej sprawie spadkowej. Okoliczność, że wydanie (lub niewydanie) orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 zależy od jego oceny, stanowi istotną wskazówkę co do tego, że orzeczenie to nie powinno być kontrolowane przez sądy innego państwa członkowskiego, przynajmniej w zakresie, w jakim wspomniane orzeczenie dotyczy okoliczności uznania, iż sądy tego państwa członkowskiego są lepiej sytuowane do orzekania w danej sprawie spadkowej (trzecie pytanie szczegółowe).

40. Ponadto wniosek o stwierdzenie braku jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 (drugie pytanie szczegółowe) należy sformułować i złożyć do sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę, zgodnie z uregulowaniami lex fori. Sąd ten może zatem z łatwością zbadać również, czy taki wniosek został do niego złożony przez jedną ze stron postępowania i wywołuje skutki pozwalające mu na stwierdzenie braku swojej jurysdykcji.

41. Przyznając, że przesłanki, o których mowa w drugim i trzecim pytaniu szczegółowym pytania drugiego, nie powinny być badane przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, rząd hiszpański uważa, że z art. 7 w związku z art. 15 rozporządzenia nr 650/2012 wynika, iż sąd państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, jest zobowiązany zbadać swoją własną jurysdykcję, a w konsekwencji zbadać, czy jego prawo krajowe zostało wybrane przez zmarłego i czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, stwierdził brak swojej jurysdykcji (pierwsze pytanie szczegółowe). Wydaje się, że argument ten opiera się na wykładni tych przepisów, zgodnie z którą elementy, do których brzmienie tego pierwszego przepisu nawiązuje, powinny być badane przez sąd państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca [15].

[15] Elementy dotyczące kwestii, czy zmarły wybrał swoje prawo krajowe i czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę ze względu na jego miejsce zwykłego pobytu, stwierdził brak swojej jurysdykcji, wydają się znajdować odzwierciedlenie w sformułowaniu art. 7 rozporządzenia nr 650/2012, zgodnie z którym przepis ten dotyczy „sądów państwa członkowskiego, którego prawo wybrał zmarły zgodnie z art. 22", które mają jurysdykcję, pod warunkiem że „sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, stwierdził brak swojej jurysdykcji w tej samej sprawie zgodnie z art. 6".

42. Tymczasem, mimo że poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, przesłanki, do których odnosi się ten sąd w trzech pytaniach szczegółowych, zostały wymienione w tym pierwszym przepisie. Przesłanki te regulują jurysdykcję sądów, o których mowa w art. 4 i 10 tego rozporządzenia, a dokładniej – określają, czy sądy te mogą stwierdzić brak swojej jurysdykcji we wniesionej do nich sprawie, z wyjątkiem przypadków wyraźnie przewidzianych we wspomnianym rozporządzeniu.

43. Natomiast przesłanki, do których odnosi się ten sąd w swoich trzech pytaniach szczegółowych, są jedynie pośrednio przywołane w art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, ponieważ ma on zastosowanie „jeżeli sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, stwierdził brak swojej jurysdykcji w tej samej sprawie zgodnie z art. 6”. Prawdą jest, że pierwsza część art. 7 wspomnianego rozporządzenia zawiera sformułowanie odwołujące się do „sądów państwa członkowskiego, którego prawo wybrał zmarły zgodnie z art. 22”. Jednakże przesłanka dotycząca wyboru prawa tego państwa członkowskiego zawarta jest już w art. 6 tego rozporządzenia [16]. Wspomniane sformułowanie użyte w art. 7 ma z kolei na celu jedynie określenie sądów, do których przepis ten się odnosi.

44. Tym samym badanie przeprowadzone przez te sądy na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 650/2012 musi dotyczyć istnienia orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji wydanego na podstawie art. 6 lit. a) tego rozporządzenia. Natomiast spełnienie przesłanek, do których nawiązuje sąd odsyłający w trzech pytaniach szczegółowych stanowiących części pytania drugiego, powinno być badane przez sąd mający jurysdykcję na podstawie art. 4 lub 10 wspomnianego rozporządzenia. Czyniąc to, sąd ten w praktyce bada przesłanki własnej jurysdykcji. Jak wynika z wyroków Overseas Union Insurance i in. [17] oraz Gasser [18], do których odwołuje się rząd hiszpański, sąd, do którego sprawę wniesiono później, w żadnym wypadku nie są lepiej sytuowane do orzekania niż sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, aby orzec w przedmiocie jurysdykcji tego ostatniego sądu.

45. Stwierdzenia tego nie podważa argument Komisji, w którym wydaje się ona wskazywać na dwoistą naturę przesłanki dotyczącej wyboru prawa państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca. Wydaje się, że argument ten opiera się na wykładni, zgodnie z którą sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, bada wybór prawa właściwego dla dziedziczenia wyłącznie do celów stosowania przepisów jurysdykcyjnych, a zatem do sądu, do którego sprawę wniesiono później, należy zbadanie tego wyboru dla celów stosowania norm kolizyjnych.

46. Tymczasem nie ma powodu, aby uznać, że rozporządzenie nr 650/2012 wprowadza rozróżnienie pomiędzy wyborem prawa właściwego dla celów stosowania przepisów jurysdykcyjnych a wyborem miarodajnym do celów stosowania norm kolizyjnych. Zawsze chodzi o dokonany wybór (lub taki, który uważa się za dokonany) na podstawie tych samych przepisów tego rozporządzenia, a jak zauważono w doktrynie, istnienie ważnego wyboru prawa stwierdzonego przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, nie podlega ponownej ocenie

[16] „W przypadku gdy wybrane przez zmarłego prawo regulujące dziedziczenie po nim zgodnie z art. 22 jest prawem państwa członkowskiego […]”.

[17] Wyrok z dnia 27 czerwca 1991 r., C-351/89, EU:C:1991:279, pkt 23.

[18] Wyrok z dnia 9 grudnia 2003 r., C-116/02, EU:C:2003:657, pkt 48.

przez sądy państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane, do których wniesiono sprawę na podstawie art. 7 lit. a) tego rozporządzenia [19]. Ponadto stwierdzenie braku jurysdykcji na rzecz tych sądów pozwala na zachowanie zbieżności pomiędzy forum i ius.

2. Orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji jako orzeczenie objęte mechanizmem uznawania

47. Jak zauważa Komisja, z wyroku Gothaer Allgemeine Versicherung i in. [20] wynika, że w odniesieniu do rozporządzenia (WE) nr 44/2001 [21], które zastąpiło konwencję brukselską, orzeczenie, na mocy którego sąd państwa członkowskiego stwierdza brak swojej jurysdykcji do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, stanowi orzeczenie objęte mechanizmem uznawania ustanowionym w tym rozporządzeniu i wiąże sądy innych państw członkowskich w odniesieniu do ustalenia dotyczącego ważności tej klauzuli.

48. Biorąc pod uwagę, że postanowienia konwencji brukselskiej, do których Trybunał odniósł się w wyroku Gothaer Allgemeine Versicherung i in. w celu wypracowania tego rozwiązania, nie różnią się zasadniczo od przepisów rozporządzenia nr 650/2012, uważam, że wnioski płynące z wyroku Gothaer Allgemeine Versicherung i in. [22] można przenieść na grunt tego rozporządzenia.

49. W konsekwencji, mutatis mutandis, orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji wiąże sądy innych państw członkowskich w zakresie stwierdzenia, że przesłanki wymienione w art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 były spełnione w chwili wydania tego orzeczenia, gdy były one badane przez ten sąd [23].

50. Przesłanki wymienione w art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 stanowią bowiem przesłanki jurysdykcji w szerokim rozumieniu tego pojęcia, które dokładniej określają, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, może stwierdzić brak swojej jurysdykcji [24]. Ponadto orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji objęte jest mechanizmem uznawania ustanowionym w rozporządzeniu nr 650/2012. Co więcej, poszanowanie zasady wzajemnego zaufania do działania wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich, która to zasada leży u podstaw stosowania przepisów tego rozporządzenia dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń [25], pozwala na odmowę uznania wspomnianego orzeczenia wyłącznie w przypadkach przewidzianych w tym rozporządzeniu. Kierując się takim założeniem, zgodnie z art. 41 wspomnianego rozporządzenia, orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji wydane w państwie

[19] Zobacz A. Bonomi, „Article 6", w: A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des successions. Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012*, Bruylant, Bruxelles, 2016, s. 219. Zobacz także podobnie F. Marongiu Buonaiuti, „Article 7", w: A.L. Calvo Caravaca, A. Davì, H.P. Mansel, *The EU Succession Regulation. A Commentary*, Cambridge University Press, Cambridge, 2016, s. 174.

[20] Wyrok z dnia 15 listopada 2012 r., C-456/11, EU:C:2012:719.

[21] Rozporządzenie Rady z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

[22] Wyrok z dnia 15 listopada 2012 r., C-456/11, EU:C:2012:719.

[23] Trybunał orzekł bowiem w wyroku z dnia 15 listopada 2012 r., Gothaer Allgemeine Versicherung i in. (C-456/11, EU:C:2012:719, pkt 41), że orzeczenie, w którym sąd państwa członkowskiego stwierdza brak swojej jurysdykcji do rozpoznania sprawy ze względu na istnienie klauzuli jurysdykcyjnej, którą uznał za ważną, wiąże sądy innych państw członkowskich, zarówno co do orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji tego sądu, zawartego w jego sentencji, jak i co do stwierdzenia ważności tej klauzuli, zawartego w uzasadnieniu tego orzeczenia, stanowiącego podstawę tej sentencji. Wnioskuję z tego, że sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, powinien wskazać w sentencji swojego orzeczenia lub jego uzasadnieniu, że przesłanki, o których mowa w trzech pytaniach szczegółowych drugiego pytania prejudycjalnego, zostały zbadane w chwili wydania orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji, tak aby sąd, do którego sprawę wniesiono później, mógł ustalić, na podstawie tej sentencji lub tego uzasadnienia, istnienie orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji wydanego na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, które wiąże ten sąd w odniesieniu do tych trzech przesłanek, przy czym nie może on kwestionować tego, czy w tym zakresie ocena sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę jest prawidłowa.

[24] Zobacz pkt 42 niniejszej opinii.

[25] Wyrok z dnia 23 maja 2019 r., WB, C-658/17, EU:C:2019:444, pkt 52.

członkowskim nie może być przedmiotem kontroli merytorycznej. Brak kontroli merytorycznej rozciąga się zwykle na stosowanie przez sąd zharmonizowanych przepisów jurysdykcyjnych [26]. Ponadto art. 40 tego rozporządzenia, w którym wymieniono podstawy nieuznawania orzeczenia, nie pozwala sądowi innego państwa członkowskiego na nieuznanie orzeczenia sądu innego państwa członkowskiego, stwierdzającego brak jurysdykcji owego sądu tylko z tego powodu, że ów sąd uzna, iż w orzeczeniu tym prawo Unii zostało niewłaściwie zastosowane [27].

51. Rozwiązanie to wynika ponadto z faktu, że orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji wydane na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 podlega kontroli w ramach porządku prawnego państwa członkowskiego sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę. Kontrola ta może również dotyczyć badania przesłanek, o których mowa w trzech pytaniach szczegółowych stanowiących części pytania drugiego. Ponadto w celu zapewnienia jednolitej wykładni przepisów tego rozporządzenia w Unii sądy tego porządku prawnego mogą korzystać z mechanizmu odesłania prejudycjalnego ustanowionego w art. 267 TFUE.

52. Tym samym, przestrzegając zasady wzajemnego zaufania do działania wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich, sąd innego państwa członkowskiego, do którego sprawę wniesiono później na podstawie art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, nie może zastępować sądów sprawujących kontrolę instancyjną w ramach porządku prawnego państwa członkowskiego sądu, do którego wniesiono sprawę wcześniej. Z powyższego wynika, że sąd, do którego sprawę wniesiono później, nie może badać przesłanek, o których mowa w trzech pytaniach szczegółowych stanowiących części pytania drugiego, jeżeli zostały one zbadane przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę.

3. Skutek wywierany przez orzeczenie stwierdzające brak jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012

53. W art. 22 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012 pozwolono każdemu wybrać jako prawo, któremu podlega ogół spraw dotyczących jego spadku, prawo państwa, którego obywatelstwo posiada. W art. 83 ust. 4 tego rozporządzenia przewidziano, że prawo to uważa się za wybrane jako prawo właściwe dla dziedziczenia. Z kolei sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę na podstawie art. 4 lub art. 10 wspomnianego rozporządzenia, może stwierdzić brak swojej jurysdykcji tylko na rzecz sądów *państwa członkowskiego*, którego obywatelem był spadkodawca. Jeżeli prawo państwa trzeciego zostało wybrane (lub uważa się za wybrane) jako prawo właściwe dla dziedziczenia, sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, nie może stwierdzić braku swojej jurysdykcji na rzecz sądów tego państwa trzeciego.

54. W doktrynie rozważano szereg powodów mogących wyjaśnić to rozwiązanie, uznając jednak, że żaden z nich nie jest w pełni przekonujący [28]. Inna przyczyna mogłaby być związana ze skutkiem wywieranym przez stwierdzenie braku jurysdykcji, które prowadzi do tego, że sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, automatycznie uzyskują jurysdykcję. Tymczasem sądy państwa trzeciego, które nie stosują rozporządzenia nr 650/2012, nie mogą być zobowiązane na podstawie art. 7 lit. a) tego rozporządzenia do wykonywania jurysdykcji, której brak stwierdził sąd państwa członkowskiego. Ponadto sądy te nie korzystają z wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi, które leży u podstaw wspomnianego rozporządzenia.

[26] Zobacz analogicznie wyrok z dnia 15 listopada 2012 r., Gothaer Allgemeine Versicherung i in., C-456/11, EU:C:2012:719, pkt 37.

[27] Zobacz także analogicznie wyrok z dnia 11 maja 2000 r., Renault, C-38/98, EU:C:2000:225, pkt 33.

[28] Zobacz A. Bonomi, op.cit., s. 214.

55. Wola prawodawcy, aby położyć nacisk na skutek wywierany przez stwierdzenie braku jurysdykcji, znajduje potwierdzenie w analizie prac przygotowawczych nad rozporządzeniem nr 650/2012.

56. We wniosku dotyczącym rozporządzenia [29] przewidziano bowiem w art. 5 ust. 1, że „[w] sytuacji, w której zmarły dokonał […] wyboru prawa państwa członkowskiego jako prawa, któremu podlegają jego sprawy spadkowe, sąd, do którego wniesiono sprawę zgodnie z art. 4, może na wniosek strony zawiesić postępowanie i wezwać strony do wniesienia sprawy do sądów państwa członkowskiego, którego prawo wybrano, jeżeli uzna, że sądy tego państwa członkowskiego są lepiej sytuowane do orzekania w sprawie dziedziczenia". W tym samym artykule przewidziano, że sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, nadal będzie posiadał jurysdykcję, po pierwsze, jeżeli sprawy nie wniesiono do sądów państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane, w terminie wyznaczonym przez ten pierwszy sąd [30], a po drugie, jeżeli sądy państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane, nie stwierdziły swojej jurysdykcji w terminie nie dłuższym niż osiem tygodni od daty wniesienia do nich sprawy [31].

57. Przeniesienie jurysdykcji na sądy państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane przez spadkodawcę, następowało zatem nie automatycznie [32], lecz w sytuacji, gdy sądy te, po wniesieniu do nich sprawy spadkowej, wyraziły zgodę na to przeniesienie. Jak zauważono w doktrynie, rozwiązanie to, nie pomijając dzielących ich różnic [33], przywodziło na myśl rozwiązanie zawarte w art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003.

58. W następstwie opinii wyrażonej przez Parlament [34] w pierwszym czytaniu rozwiązanie przyjęte w art. 5 wniosku dotyczącego rozporządzenia uzyskało jego ostateczne brzmienie, które zawarte jest w art. 6 lit. a) i w art. 7 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012. Wprowadzona zmiana potwierdza wolę prawodawcy Unii, aby nie przyjąć rozwiązania pozwalającego sądom państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane, na stwierdzenie braku swojej jurysdykcji.

59. W tym stanie rzeczy uznanie, że sądy państwa członkowskiego, którego prawo zostało wybrane lub uważa się za wybrane jako prawo właściwe dla dziedziczenia, mogą badać, czy przesłanki wymienione w art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 były spełnione w chwili wydania orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji, mogłoby w praktyce sprowadzać się do przyznania tym sądom możliwości stwierdzenia braku własnej jurysdykcji, która wynika z tego orzeczenia, a zatem osłabiłoby mechanizm wynikający z art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) tego rozporządzenia.

[29] Wniosek – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych i dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie utworzenia europejskiego certyfikatu spadkowego [COM(2009) 154 wersja ostateczna] (zwany dalej „wnioskiem dotyczącym rozporządzenia").

[30] Artykuł 5 ust. 2 wniosku dotyczącego rozporządzenia.

[31] Artykuł 5 ust. 3 wniosku dotyczącego rozporządzenia.

[32] Potwierdza to zresztą Komisja, wskazując, że „[w] sytuacji, w której zmarły dokonał wyboru prawa innego państwa członkowskiego, przekazanie do sądu mającego lepszą możliwość rozpatrzenia sprawy nie powinno być automatyczne". Zobacz wniosek dotyczący rozporządzenia, s. 5.

[33] Zobacz E. Lein, „A Further Step Towards a European Code of Private International Law: The Commission Proposal for a Regulation on Succession", *Yearbook of Private International Law*, 2009, tom XI, s. 119, 120.

[34] Stanowisko Parlamentu Europejskiego przyjęte w pierwszym czytaniu w dniu 13 marca 2012 r., EP-PE_TC1-COD(2009) 157.

60. Sąd, który stwierdził brak swojej jurysdykcji na podstawie art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012, nie zyskiwałby automatycznie ponownie jurysdykcji, co mogłoby prowadzić do pozbawienia prawa do sądu [35]. Wykładnia, zgodnie z którą sądy państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, nie mogą badać, czy spełnione zostały przesłanki określone w trzech pytaniach szczegółowych, pozwala zatem uniknąć ryzyka negatywnego sporu kompetencyjnego w przedmiocie jurysdykcji, który mógłby wystąpić, gdyby sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, stwierdził brak swojej jurysdykcji, a sąd państwa członkowskiego, którego obywatelstwo miał spadkodawca, uważał, że przesłanki określone w art. 6 lit. a) rozporządzenia nr 650/2012 nie zostały spełnione.

61. Biorąc pod uwagę, w pierwszej kolejności, charakter przesłanek, o których mowa w trzech pytaniach szczegółowych, określających, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, może stwierdzić brak jurysdykcji, którą sąd ten jest co do zasady zobowiązany wykonać [36], w drugiej kolejności – kwalifikację orzeczenia stwierdzającego brak jurysdykcji jako orzeczenia objętego mechanizmem uznawania ustanowionym w rozporządzeniu nr 650/2012 [37], oraz w trzeciej kolejności – wolę zapewnienia, że orzeczenie to wywrze skutek zamierzony przez prawodawcę Unii [38], proponuję odpowiedzieć na drugie pytanie prejudycjalne, że art. 6 lit. a) i art. 7 lit. a) tego rozporządzenia należy interpretować w ten sposób, iż sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja ma wynikać ze stwierdzenia braku własnej jurysdykcji przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, nie jest uprawniony do badania, po pierwsze, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, prawidłowo uznał, że prawo tego państwa członkowskiego zostało wybrane lub uważa się za wybrane jako prawo regulujące dziedziczenie, po drugie, czy jedna ze stron postępowania złożyła wniosek na podstawie art. 6 lit. a) tego rozporządzenia do sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę, i po trzecie, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, słusznie uznał, że sądy wspomnianego państwa członkowskiego są lepiej sytuowane do orzekania w danej sprawie spadkowej, w przypadku gdy te trzy przesłanki zostały zbadane przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę.

V. Wnioski

62. W świetle powyższych rozważań proponuję, aby na drugie pytanie prejudycjalne przedstawione przez Oberlandesgericht Köln (wyższy sąd krajowy w Kolonii, Niemcy) Trybunał udzielił następującej odpowiedzi:

Artykuł 6 lit. a) i art. 7 lit. a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego należy interpretować w ten sposób, że sąd państwa członkowskiego, którego jurysdykcja ma wynikać ze stwierdzenia braku własnej jurysdykcji przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, nie jest uprawniony do badania, po pierwsze, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, prawidłowo uznał, że prawo tego państwa członkowskiego zostało wybrane lub uważa się za wybrane jako prawo regulujące dziedziczenie, po drugie, czy jedna ze stron postępowania złożyła wniosek na

[35] Prawdą jest, że w niektórych przypadkach takiej sytuacji można by teoretycznie uniknąć poprzez zastosowanie art. 11 rozporządzenia nr 650/2012, który przewiduje forum necessitatis. Jednakże przepis ten przewiduje warunki, które mogą wyłączyć jego zastosowanie, w przypadku gdy sądy dwóch państw członkowskich stwierdziły już brak swojej jurysdykcji do orzekania w sprawie spadkowej.

[36] Zobacz pkt 42–44 niniejszej opinii.

[37] Zobacz pkt 52 niniejszej opinii.

[38] Zobacz pkt 54 niniejszej opinii.

podstawie art. 6 lit. a) tego rozporządzenia do sądu, do którego wcześniej wniesiono sprawę, i po trzecie, czy sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę, słusznie uznał, że sądy wspomnianego państwa członkowskiego są lepiej sytuowane do orzekania w danej sprawie spadkowej, w przypadku gdy te trzy przesłanki zostały zbadane przez sąd, do którego wcześniej wniesiono sprawę.